

14-mavzu: Korxonalariga servis xizmati ko'rsatuvchi ishchilarni sonini, chilangarlik ustaxonalarini maydonini xisoblash va ularda jixozlarni joylashtirish

Reja:

14.1. Chilangarlik mexanika ustaxonasida (CHMU) stanochniklar sonini xisoblash.

14.2. Chilangarlar sonini xisoblash.

14.3. CHMU maydoni yuzasini xisoblash.

14.3. CHMU da jixozlarni joylashtirish.

14.1. Chilangarlik mexanika ustaxonasidagi ishchilar soni

CHMUda metallqirgish dastgoxlarida ishlovchi ishchilar soni quyidagi formula bo'yicha xisoblanadi:

$$R_{cm} = \frac{F_{q.f.o} \cdot m \cdot \eta \cdot S_{cm}}{F_{q.f.p} \cdot m_1 \cdot \alpha}$$

bu yerda: R_{st} – metallqirgish dastgoxlarida ishlovchi ishchilar soni;

$F_{q.f.o}$ – jixozlarni xaqiqiy yillik ish vaqti fondi;

m – CHMU da jixozlarni ishlash ish smenasi;

η - jixozlarni yuklanish koeffitsiyenti;

$F_{q.f.r}$ – ishchilarni xaqiqiy yillik ish vaqti fondi;

m_1 – CHMU da ishchilarni ishlash ish smenasi;

α - ishchilarni ish unumdorligini oshishini xisobga oluvchi koeffitsiyent (1,1 ÷ 1,15).

CHMU dagi chilangarlarni soni quyidagicha xisoblanadi

$$R_{sl} = a \cdot R_{st}$$

bu yerda: R_{sl} – CHMUdagi chilangarlar soni;

$a=0,55-0,60$ – metallqirgish dastgoxlarida ishlovchi ishchilar sonini xisobga oluvchi koeffitsiyent;

R_{st} – metallqirqish dastgoxlarida ishlovchi ishchilar soni.

CHMUdagi umumiy ishchilar soni:

$$R_{obsh} = R_{ct} + R_{sl}.$$

CHMUni xisoblangan ish maydoni quyidagi formula bo'yicha xisoblanadi:

$$F_{rasch.} = S \cdot f_1 + R_{sl.} \cdot f_2 \text{ [m}^2\text{]}$$

bu yerda: $F_{rasch.}$ – CHMUnit xisoblangan ish maydoni, [m²];

S – asosiy mektallqirqish dastgoxlari soni;

f_1 – bir dona metallqirqish dastgoxi uchun solishtirma maydon;

f_2 – bir ishchi joyi uchun solishtirma maydon;

$R_{sl.}$ – CHMudagi chilangarlar soni.

Jadval 6

Quvvati bo'yicha CHMUda bir metallqirqish dastgoxi uchun mos keluvchi
solishtirma maydon

Ustaxona nomi	CHMU quvvati, dastgoxlar soni						
	10	15	20	25	30	35	40
	Bir metallqirqish dastgoxi uchun solishtirma maydon, m ²						
CHMU	32	28	25	22	20	20	18

Bir ishchi joyi uchun solishtirma maydon 9-12 m². Bir metallqirqish dastgoxi uchun solishtirma maydon 18-22 m².

Ustaxonani xaqiqiy maydoni unda jixozlarni va inventarlarni joylashtirgandan keyin aniqlanadi.

14.2. Ustaxonada metall qirqish dastgoxlarini joylashtirish

CHMUda metallqirqish dastgoxlarini ikki usulda joylashtirish mumkin: jixozlarni turi bo'yicha va texnologik jarayonlarni bajarish ketma-ketligi bo'yicha.

Birinchi usul kamseriyali va yakka ishlab chiqarishda qo'llaniladi. Avval tokarlik, keyin frezerlik va x.k. joylashtiriladi, jilvirlash dastgoxlari vertilyatsiyasi yaxshi bo'lgan uchastkada bo'lishi kerak.

Kata tokarlik dastgoxlari ustaxonaga kiraverishda, eshikka yaqinroq joylashtiriladi, bu zonada kran-balka va telfer qo'zda tutiladi. Dastgoxlarga maksimal kunduzgi yorug'lik tushadigan bo'lishi kerak.

Fishka (dastgolar belgisi) yordamida ma'lum masshtabda avval dastgoxlar joylashtiriladi, bunda «Avtokad» dasturidan foydalanish taklif qilinadi CHMU da jixozlarni joylashtirilishi 12-rasmda keltirilgan.

Ustaxonalarni loyixalashda jixozlarni joylashtirish 1:50, 1:100, 1:200 masshtabda bajarilishi lozim.

Nazorat savollari:

1. CHMU dagi dastgoxlarda ishlovchi ishchilar soni qanday xisoblanadi?
2. CHMU dagi chilangarlarni soni qanday xisoblanadi?
3. Ustaxonalarda mashina-jixozlarni joylashtirish prinsiplarini keltiring?
4. CHMUni xisoblangan va xaqiqiy ish maydoni qanday topiladi?